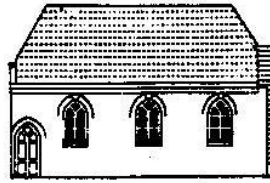

27 mei 1990

stichting

de bornse synagoge

OVER DE SYNAGOGUE VAN BORNE

In de Rekeningen van het Droostambt van 1336 tot 1339 worden al Joden, wonende in Borne, genoemd. Dan volgt er een lange periode in de Bornse geschiedenis, waarin we niet meer horen van joodse bewoners. In 1748 komen er op de volkstellingslijst weer twee families voor. Aan het einde van de achttiende eeuw waren er al meer joodse families komen wonen. Onder Buren, bij de boerderij "De Lemerij" hebben ze zelfs een eigen begraafplaats gehad, die echter op verzoek van de toenmalige eigenaar van die boerderij ontruimd werd. Alle stenen, afkomstig van die begraafplaats, zijn toen overgebracht naar de dodenakker aan de Twijnerstraat. Tot ongeveer 1813-1830 is de kehilla (= joodse gemeenschap) van Borne een "bij-synagoge" van Goor. Dat blijkt uit het feit, dat Salomon Jacob (die in 1812 de naam: Spanjaard aannam) namens Borne bestuurslid is in Goor. Nadat Koning Willem I, in navolging van de "Revolutionaire Raad" van vlak voor de Franse Bezetting, ook de Joden gelijke burgerrechten had gegeven, konden zij subsidie aanvragen voor de bouw van hun bedehuizen.

Dat heeft Salomon Jacob dan ook gedaan. Uiteindelijk kon het gebouw in 1843 door opperrabijn Herzfeld worden ingewijd.

De inrichting van de sjoel (het jiddische woord voor synagoge, afgeleid van Schule) was als volgt.

- Aan de oostwand (de kant van de Ennekerdijk), dus gericht naar Jeruzalem, stond de Aron Hakodesj: de Heilige Arke. De hoogte van deze "kast" is nog iets te zien in de structuur van de wand. Een eikenhouten kast, waarin zorgvuldig wetsrollen werden opgeborgen. Deze wetsrollen waren omkleed met fluwelen mantels en voorzien van torens met zilveren belletjes. Voor de wetsrollen hing een voorhangsel, meestal van fluweel. De kast was uitgevoerd in klassicistische vorm voorzien van een lijst met Corintische kapitelen, dragende een kroonlijst. Bovenop deze kroonlijst stonden twee schilden, waarop de Tien Geboden waren afgebeeld, aan beide zijden geflankeerd door het Davidsschild.
- In het centrum van de synagoge stond de bima: een verhoging, voorzien van een lessenaar. Vanaf die plaats werd op sjabbath en de feestdagen uit de Thora gelezen.

- Langs de noorder- en zuiderwand stonden de banken voor de mannen; zij beoefenden de diensten op sjabbath.
- Aan de westkant van de sjoel was het vrouwenbalkon. Dit balkon liep vanaf de eigenlijke achterwand van de synagoge tot ongeveer halverwege de zaal. Aan de voorzijde was het balkon voorzien van hoog traliewerk. De vrouwen waren apart gezet:
 - * zodat de mannen niet konden worden afgeleid tijdens de samenkomsten;
 - * omdat de vrouwen niet de verplichting hadden, om de samenkomsten te verzorgen of te bezoeken;
 - * omdat de taak in het gezin en de specifieke vrouwentaken in de (joodse) gemeenschap worden beschouwd als gelijkwaardig aan het doen van de godsdienstige plichten.

Het huidige balkon is pas bij de restauratie in 1986 aangebracht met als doel, om meer ruimte te krijgen voor het huidige gebruik. De "Mageen David": de Davidsster is oorspronkelijk afkomstig uit de Joodse School (Ennekerdijk 15).

Een groot deel van het interieur is in de tweede wereldoorlog vernield. Omdat van de ongeveer tweehonderd joodse mannen en vrouwen er slechts dertien zijn teruggekeerd kon men uiteindelijk het gebruik van het gebouw als synagoge niet meer realiseren. Het gebouw is thans eigendom van de Stichting Bussemakerhuis, die de exploitatie in handen heeft gegeven van de Stichting De Bornse Synagoge.

Het gebouw is nu 66k een Monument. Een Monument van het Verlies. Het verlies van een eens zo bloeiende joodse gemeente.

Het is goed, dat nu de hele geschiedenis van de Kehilla van Borne wordt beschreven. En daar wordt aan gewerkt. U kunt daaraan meewerken, door uw herinneringen, foto's, verhalen, teksten e.d., die met de Bornse Joden te maken hebben, door te geven aan: J.J. Grootenboer, Ennekerdijk 13, 7622 ED te Borne, telefoon 074-666170.